

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angelček“

Štev. 8.

V Ljubljani, dné 1. avgusta 1906.

Leto XXXVI.

Počena struna.

Stari Mikel, vaški godec,
Med otrók sedi množino
In na stare citre brenka,
Cvetno gledajoč mladino.

Sladek smeh mu usta giblje,
Pesem mu iz grla teče,
Spremlja jo vesela deca
Z glasom neskaljene sreče.

Brenka, poje, da odmeva
Daleč šum po tihi vasi,
Citre škripljejo pod težo
Roke, dvigane počasi.

A naenkrat se ustavi
Roka mu pri pesmi znani
O pomladnem, krasnem času
In o zgodaj padli slani.

„Oh igrajte, oh igrajte!“
Vzklikne deca enoglasno,
„Radi še bi poslušali
O pomladi pesem krasno.“

Stari Mikel se obrne,
Solza mu na lice kane,
Žalosten pokaže struno
Počeno, a sam se zgane:

„Glejte, deca, ta-le struna
Počila mi je pred leti,
Ko sem ravno ves zamaknjen
Brenkal o pomladi sveti ...

A od takrat več ne morem
Dokončati pesmi znane;
Vsakokrat, ko jo začenjam,
Solza mi na strune kane.“

Stari Mikel, vaški godec,
Med otrók sedi množino,
Struno počeno zvezuje
In blagruje nem mladino.

Budislav.

Rože z belih gôr.

To je bilo takrat, ko sem prvič trgal rože z belih gôr — tihe planinke. Nas je bila cela truma, jaz med njimi najmlajši; štel sem jedva deset let. Da sem se pa smel udeležiti tega precej nevarnega podjetja, sem se imel zahvaliti edino le bratu Francetu, ki je bil skoro deset let starejši od mene. Nadlegoval sem ga namreč toliko časa, da je bil že sit večnih prošenj, in me je vzel s seboj.

Zjutraj ob treh, ko je bila še tema, smo odrinili iz Kranjske gore. Pot se je vila ob šumeči Piščenici kraj širokega proda. Na desni so štrlele v nebo bele pečine, na levi ravno tako; prešli smo nad sinji Mavrinec, in tedaj se je začel svitati dan. Gore so jele rdeti; meglica, ki je ležala na snežnih glavah gorskih velikanov, se je razgubila nevidno v modrini jasnega neba — in vzšlo je tam zadaj za Rašico blesteče solnce. Prvi njegovi žarki so obsvetili strme Rupe, kjer so ustrelili ravno par let prej divjega lovca iz Trente, in jaz sem se plašno oziral na tisti kraj; kajti zdelo se mi je, da vidim tam velike lise krvi, ki žaré v rumenih solnčnih žarkih . . .

A šli smo tudi mimo tega, zame strašnega kraja. Pred nami je ležala velika peščena planota, za katero se je vzdigoval naš cilj — Zadnja glava. Gledal sem kvišku po steni, in obšla me je srčna radost, da bom kmalu tam gori, kjer rastejo bele planinke; gledal bom okrog po sinjih gorah, trgal bele rože in pel samega veselja. Čutil sem velike moči v sebi in šel sem kot divja koza kvišku in nisem zaostajal za drugimi. Prišli smo do višine, kjer rastejo planinke, pa smo se razkropili na vse strani. Jaz sem si izbral precej veliko trato in se usedel ves zadovoljen nanjo. Okrog mene so cvetele bele rože, nad mano gore — krogínkrog same sive pečine. Pod mano pa je zijal globok prepad — ej, da bi se prekotalil dol, pa bi res ne bilo dobro!

Nabral sem že cel šop planink, okrasil sem že ves klobuk z njimi, ko so prišli drugi — in šlo je navzdol. Solnce je že prišlo do srede neba, in njegovi žarki so jeli pripekati. Čez dobro uro smo prišli do planine in se ustavili pri staji. Prileten planšar je nam prinesel sira in skute, ponudil mi je tudi sirotke, a nisem je maral. — Ko sem se okrepcal, sem šel iz kočice in se ulegel v senco. Visoko nad mano so se pasle ovce in koze, zvončkljanje je plavalo k meni in me zazibalo v sladke sanje . . .

Sedel sem visoko vrh gore in gledal po tihi dolini. Jasno je svetilo solnce s čistega neba, le tam na zahodu sta plavali dve beli meglici. Globoko pod mano so se pasle ravno nad prepadom divje koze in se plašno ozirale okrog, a nad mano je krožil v sinji višavi kraljevi orel. Sedel sem tiho tam gori, in navdajala me je čudovita radost . . . Glej, to je moj dom, tam je moja rojstna hiša kraj bistre Piščenice, nad njo se dviga hrib, ves skalovit, zraven nje vrt in na vrtu hruške, jabolane, slive . . . Ej, lep je moj dom, lepa moja rojstna hiša, lepa Piščenica — vse je lepo v moji rojstni vasi! —

Ko sem mislil ravno to, je zašumelo nekaj, in kraj mene je stal orjaški mož z dolgo, belo brado. Prestrašil sem se tako, da bi bil kmalu padel z vrha v prepad; dvignil sem proseče svoje roke in moledoval:

„O Repoštev, ti vladar belih gôr, ne stori mi nič žalega! Glej, prišel sem, da vidim svoj rodni kraj, da ga vidim z višin. Nisem ti mislil kaliti miru; saj te imam rad, o Repoštev, ti kralj belih gôr.“

Repoštev me je dvignil kvišku, da sem prišel v dotiko z njegovo dolgo, belo brado, in mi je rekel prav prijazno:

„Ne boj se, paglavec človeški! Hočem ti pokazati vse skrivnosti belih gôr in ti podariti nekaj, kar ti bo najlepše in najljubše. Tudi jaz imam tebe rad, o paglavec človeški.“

Velikan me je nesel na svojih dolgih, močnih rokah čez skale, čez sneg in me je postavil na cvetočo trato. Okrog mene so rastle planinke, dehteli mežikeljni in druge gorske cvetice. Prav dobro mi je bilo tam, in najrajši bi se bil vlegel na trato, da bi bil zaspal v prijetnih sanjah. A Repoštev mi ni dovolil tega; potrkal je na skalo, ki se je hipoma odprla — in odprl sem od samega začudenja široko oči.

Zagledal sem veliko votlino, in tam se je svetilo, lesketalo, blestelo, kakor da bi bili zaprti v tej votlini vsi solnčni žarki. Repoštev se je smehljaj in mi je razložil, da je to samo zlato. — če hočem, da je vse moje. A zmajal sem z glavo in rekel pogumno:

„Hm, čemu mi bo vse to? Prišli bodo vaški fantje, pa mi bodo pobrali vse in me navrh še nabili! Ne maram tega, o Repoštev, ti kralj belih gôr!“

Velikan se je pogladil po bradi in je odgovoril ves zadovoljen: „Prav praviš. Čemu ti bo zlato? Ej, ono rodi zavist, sovraštvo, pohlep — največji grehi... Hej, prav si rekel, paglavec človeški.“

Nanovo me je vzel v svoje naročje in z mogočnimi koraki je meril visoke skale. Zopet sva prišla do trate, zopet me je postavil na tla, potrkal na skalo, ki se je odprla. A zdaj nisem zagledal zlata, ampak čudne stvari: tu je ležala blesteča krona in demanti so bili vdeleni v njo; tam je stalo visoko kraljevsko žezlo in velik meč. — Nekaj trenutkov sem občudoval vse to; a nazadnje sem se naveličal in rekel orjaškemu prijatelju:

„Tudi tega ne maram. Kralj mora sedeti vedno na svojem prestolu, poslušati mora večne tožbe — hm, ušesa ga bolé ponoči in podnevi. — Ne maram biti kralj, o Repoštev, ti vladar belih gôr.“

Repoštev me je pobožal po licih in se nasmehljaj dobrovoljno: „Ej, spet si rekel prav. Kraljevska krona je težka, žezlo je težko, in vsak ni rojen za kralja, ej, ne vsak in tudi ti ne, ti paglavec človeški!“

Orjak me je zopet dvignil in me nesel naprej. A zdaj sva hodila že več kot eno uro. Preskočila sva velik prepad in priletela na sosedno goro. Takoj v začetku sva dobila veliko trato, in Repoštev je zopet potrkal na skalo. Odprla se je — zagledal sem široko planjavo, sredi planjave gozdčič in prijazno hišico.

„Ali hočeš?“ me je vprašal Repoštev, ko sem se obotavljal nekaj časa.

„Nočem. Tu je samota že podnevi, kaj šele ponoči. Ej, vsak dan, vsako noč mora strašiti tu — a mene je tako strah! Samote ne maram, rajši hodim s tovariši okrog, skačem in pojem, da je veselje. A tu bi me samo strašilo — tudi tega ne maram, o Repoštev, ti kralj belih gôr.“

„Prav imaš. Samota je otožna, in če tudi ne straši povsod, je vendar čudna za mladega človeka. Ej, bodi vesel, dokler si mlad; saj mladost ne traja večni čas. — Hej, prav govoriš, prav, ti paglavec človeški.“

Po dolgih treh urah sva prišla do četrte trate. Skala se je razdelila in zagledal sem tam notri same skale, a na njih so cvetele rože z belih gôr. In ko sem jih gledal, se mi je zazdelo, da postajajo vedno večje, vedno lepše . . .

„Ali hočeš to?“

„To pa hočem. Same planinke cvetó tu, in tu so moje drage skale, s katerih se vidi moja rodna stran. Tam je naša hiša, tam naš vrt . . . Daj mi to, o Repoštev, ti vladar belih gôr.“

Repoštev si je gladil brado in dejal: „Prav si rekel. To vse naj bo tvoje, da boš imel veselje. A le glej natančno, da boš videl, če si izvolil prav, o paglavec človeški.“

Planinke so dobile čudne podobe. Stebelca so se potegnili, in namesto cvetov so tičale tam — človeške glave. In spoznal sem vse te glave: bili so obrazi mojih prijateljev in znancev! Sladko so se mi smehljali in mi migali s svojimi živimi očmi . . .

„Potrgaj vse!“ mi je velel Repoštev in ubogal sem. Toda takoj so izginile glave in namesto njih so kimalle prave glavice belih planink.

„Ohrani vse te cvetice — boš videl, kako ti bodo enkrat prišle prav. Ker si izvolil ravno to, boš živel do smrti blizu teh gor, vsak dan jih boš videl, in ko boš ležal v grobu, bodo stale kraj tebe, in bele meglice bodo plavale z njih na tvoj grob, o paglavec človeški . . .“

Hipoma je izginil Repoštev, da sam nisem vedel, kam . . . Sedel sem na visoki skali, tiščal k sebi ravnokar natrgane planinke, ki so imele glavice mojih prijateljev in znancev, in strah me je obšel, ko sem zagledal pod sabo globok prepad brez dna . . . kako bom prišel doli, o Repoštev, ti kralj belih gôr, kako? . . .

„Vstani, zaspanec!“ — Brat France me je stresel, da je iztresel iz mene vso zaspanost. Ležal sem še vedno za stajo in držal v roki planinke; a teh mi ni dal Repoštev vrh gore, ampak natrgal sem jih sam na Zadnji glavi. — Vstal sem; nato smo se odpravili dalje in zapeli veselo planinsko pesem. Proti večeru smo prišli domov.

Preteklo je veliko, veliko let, odkar sem trgal prvič rože z belih gôr — tihe planinke. Ohranil sem jih, ker me vedno spominjajo na tisti sen za planinsko stajo, na one lepe mlade dni pod belimi gorami . . .

O Repoštev, ti vladar belih gôr, kaj si mi obljubil takrat, kaj si mi obljubil! Rekel si mi in obljubil, da bom vedno živel kraj tistih gôr, če bom živ ali mrtev. O Repoštev, zakaj si me nalagal, zakaj? . . . Čez nekaj tednov sem moral zapustiti vse kraje, morebiti za večno — čez par dni, ko si mi obljubil, da ostanem za vedno tam . . . O Repoštev, ti lažnik belih gôr!

O Repoštev, ti kralj belih gôr, nekaj se mi je pa vendar izpolnilo, kar si mi prerokoval tam gori: ostale so mi planinke, ki sem jih natrgal na Zadnji glavi. Zvesto jih hranim v knjigi, ki sem jo dobil v dar od bogatega strica, in kadar me obide žalost, vzamem vedno ono knjigo v roke in gledam bele planinke.

Takrat se mi zdi, da gledam zopet ono vošlino, ki jo je odprl Repoštev s čarovniško močjo. Vidim planinke in na njih glave nekdanjih svojih prijateljev in znancev. Tu se mi reži Tone, tu Lojze, tu Ivan, in še dolga vrsta drugih in me vabijo: „Pridi, pridi nazaj, bratec, da se spet igramo tu! Pridi k nam, kralj Nande! . . .“ Ej, ej — le tiho, vi obrazi — tudi vi niste zdaj več mladi! Kaj, Tone, ti imaš brke; ti, Lojze, tudi že, a Ivan — no, ti pa spiš v hladni zemlji . . . Ej, človek se postara, še predno sam opazi, in postaral sem se tudi jaz — jaz, kralj Nande iz tihe jame kraj postaje . . .

Vstanejo mi nanovo mladi dnevi, ko zrem te planinke, in nanovo živim one blažene trenutke sladke mladosti. Zdi se mi, da zopet slišim brezskrbni smeh nekdanjih svojih prijateljev in znancev; moja kopa gori kraj grma v tihi jami, a jaz sanjam kraj nje s pipo iz zeljnatega reclja v ustih, sanjam o meglicah, o belih gorah . . . Vse je minulo!

Vem, da se me ne spominja nihče več tam gori — pozabljen sem . . . Hm, če kdo dobi te vrste v roko, naj jih pokaže Lojzetu, Tonetu in drugim in naj vpraša vse, če jim pride še kdaj na misel kralj Nande. Odgovorili bodo, da ne vedo, kdo bi bil to . . .

Svet se vrti in vse se pozabi na njem — tudi prijateljstvo izza mladih, nedolžnih let.

C. Slavín.

Mladeniču.

Le bodi, le bodi, mladenič, vesel
In ukaj v narodi zeleni.
Kot ti zdaj, jaz nekdanj veselo sem pel,
A čas ta minil je že meni.

A tebi še cvéte življenja pomlad,
Objema te radost ljubeče,
Mladostnih načrtov si poln in nâd,
Ki raj ti odpirajo sreče.

Kako boš preživel to zorno mladost,
Boš čital kdaj v knjigi spomina.
Iz čaše življenja zdaj piješ sladkost,
A manjkalo ne bo pelina.

J. O. Golobov.

Na počitnicah.

Vetrič veje
Skozi gozd,
Vseh skrbi moj
Duh je prost.

Solnce sije
Vrh goric,
Ej, obrazek
Jasnih lic!

Sreča, radost
Moj je gost,
Vseh skrbi zdaj
Duh je prost. —

Heja, v polje,
Goro, log
Pevaj, vriskaj
Brez nadlog!

Solnce sije,
Ha-ha-ha...
Sreča, radost
Se smehljá.

Le veselo,
Juhuhu —
Čas počitnic
Tu je, tu!

Sokolov.

Ob vročini.

Žarko solnčece pripeka
Na zemljo ves dolgi dan;
Leno se pretaka reka,
Potok zdi se mi zaspan.

Ribice pa pod gladino
Venomer lovijo se;
A oblački nad ravnino
V južno stran podijo se.

Po mlakužah žabe glasne
Vsak oblak obregajo.
A vrh visočine jasne
Proč oblaki begajo...

Taras Vaziljev.

Snedeni Vikec.

I.

Koliko potov ima mladina tudi v nedeljo popoldne! Starejši, posebno poleti, v hudem delu, se radi nekoliko odpočijejo po trpljenju celega tedna, pa se zleknejo v senco pod drevje ali pa na trato za hišo. Mladina pa ni nikdar ugnana, niti po delu ne.

Praznično obleko raz sé, pa eden tja, drugi drugam. Nekaj se jih gre igrat na pašnik, drugi v hosto, tretji v vodo, drugi spet nad črešnje, pozneje nad lešnike in kdovekam še.

„Po borovnice!“ so jo zagnali neke nedelje popoldne Poličarjevi otroci. „Alo, po borovnice, po borovnice!“ razlegalo se je okrog hiše.

„No, pa pojdite!“ so dejali mati, „pa jih morate tudi domov kaj prinesiti za očeta, ki jih tako radi imajo.“ Pograbili so brž lončke in druge posode in: „Bomo, bomo, bomo!“ se je slišalo še daleč od hiše navzdol.

No, seveda Vikec je pozabil celo posodico vzeti s seboj; tako je bil živo zaverovan v borovnice.

Veliko borovnic je bilo v Gorinovih gozdih, in dobri so bili Gorinovi, zato niso nikomur branili, da jih je nabral, kolikor jih je hotel. Brez strahu so hodili otroci mimo njih hiše po borovnice; brez strahu so jih nosili spet mimo njih domov polne lončke in tudi polne večje posode.

„Kam boš pa ti nabral, Vikec?“ se oglasi njegova sestra. „Menda v žep? kje pa imaš posodo?“

„To je še dobro, da glave nisi pozabil; pa saj boš menda najraji kar v glavo nabiral.“

Pa res ni bilo Vikcu dosti mar posode. S polnim periščem debelih borovnic si je zasipal usta in je polnil želodček.

Naposled se je pa le spomnil na dom in na očeta in je jel premišljevati, kam bi jih nabral.

„E ja, saj imam slamnik!“

„Kdo jih bo pa jedel iz tvojega zamazanega in posmoljenega slamnika! Vsaj zelenja deni noter!“

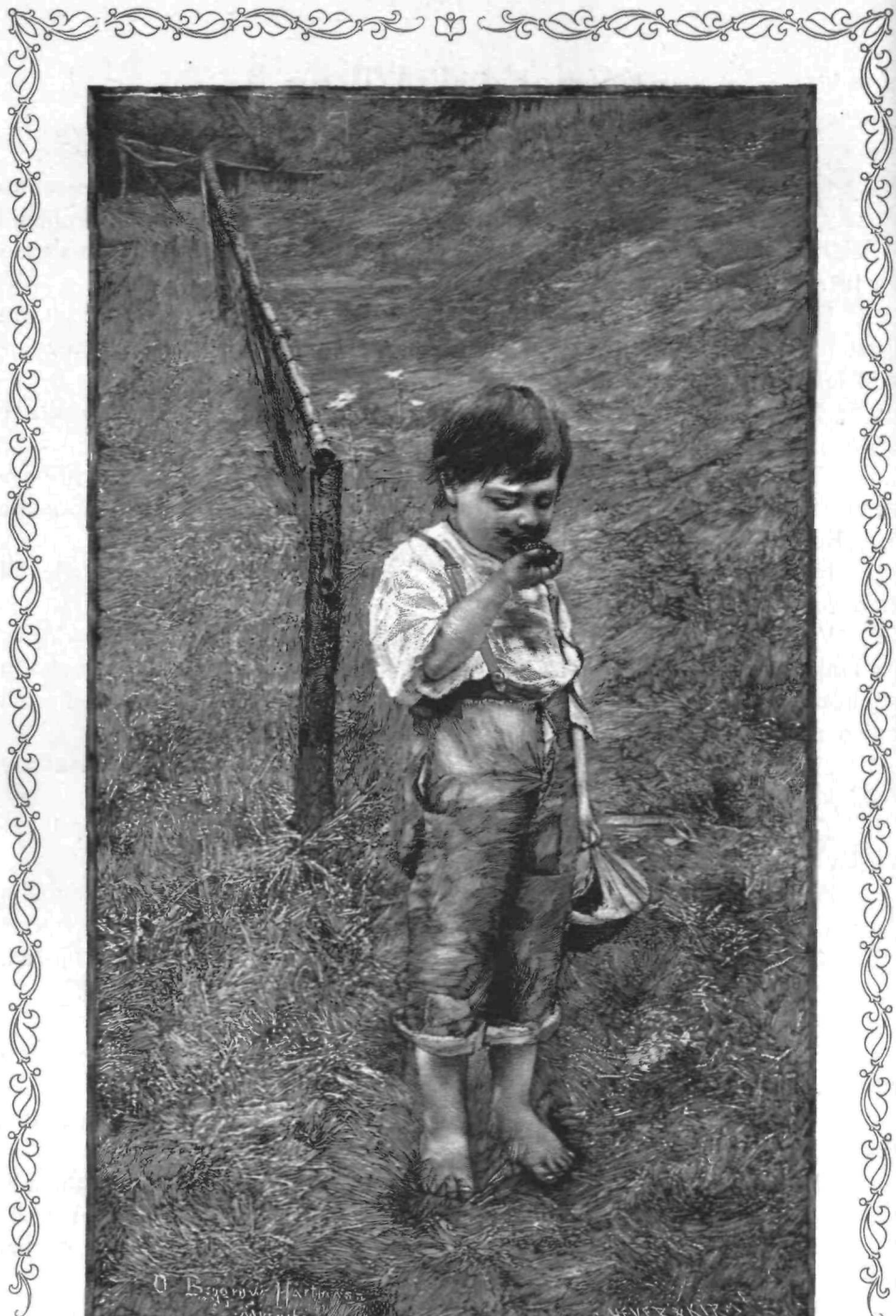
Obložil je svoje pokrivalo lepo s kostanjevim listjem, pa je polnil s črnimi, debelimi jagodami.

„No, kako boš pa zdaj nosil?“ oglasi se Micika, ko je bil slamnik poln. Ako držiš spodaj, boš do doma ravno vse zmečkal. Ako pa držiš za krajce, se ti bodo pa odtrgali. Na, tukaj imaš robec in zavij vse skupaj v robec. Pa, da ne bo robec ves črn.“

Dejali so mu vse v red. Pred drugimi se je odpravil domov, češ: jaz sem najpridnejši in najskrbnejši za dom.

II.

Jagoda je jagoda — debel ne boš od nje. Dokler jo ješ, je še nekaj v ustih; ko pa nehaš, pa ni v ustih nič in v želodcu nič.

O. Berger, Harlingen
M. 1898

1898

To je izkušal tudi Vikec. Dokler je šel po gozdu med borovničevjem, je spet in spet posegel po borovnicah, jih pobiral in zobal. Prišel je pa do Gorinovih, prišel na travnike in polje, kjer ni rastle borovničevje, rastle so pa v njegovih ustih skomine po borovnicah. Spet in spet je posegel v slamnik . . . Ko je stopal proti vrhu domačega griča, jih je bilo le še eno pest v slamniku —

„Ni vredno, da bi samo tole nosil domov“, je dejal, pa je še tisto stresel v roko in v usta — in jo je s praznim slamnikom v robcu polagoma mahal proti domači hiši.

Poličarjev oče so bili ob nedeljah popoldne najrajši doma. Nekoliko so počivali, šli malo po polju ali pa doma premišljevali, kaj se bo delalo prihodnji teden.

Na malem stoličku so sedeli pred hišo, ko priroma Vikec izza kozolca. Potrebni so bili hladilnega krepčila. Dvakratna pot v cerkev in iz cerkve ob vročem solncu izsuši človeku grlo. Lahko bi bili izpili pol korca ali tudi cel korec mrzle studenčnine ali zajeli kislega mleka, toda danes se niso dotaknili ne tega, ne onega.

„Saj bom borovnice!“ so si mislili in „škoda bi bilo, ko bi si z vodo ali z mlekom kvaril dober okus.“

Kar oveselili so se, ko so zagledali Vikca.

„No, ali si jih prinesel?“ mu zakličejo izdaleč.

„Sem; pa sem jih po poti snedel“, dene boječe Vikec.

Kakor je tebi, kadar po kaki reči zelo hrepeniš in meniš, da jo imaš v trenutku pred seboj, pa naenkrat zveš, da ne bo nič, — tako je bilo Poličarjevemu očetu. Še pogledali niso več Vikca. Poparjen se je splazil v vežo.

„Škoda, da smo mu dali ime Viktor, t. j. zmagovalec, kakor so rekli gospod kaplan. Ta ni mogel premagati svojega poželenja.“

V tej nevolji pa je razveselila očeta Micika in drugi Poličarjev drobiž, ki so kmalu za Vikcem privreli domov. Prinesli so polne košarice višnjevočrnih borovnic.

Veselo so se razgovarjali oče z Miciko in z drugimi, ki so jim podajali priljubljeni poboljšek. Vikec pa je potrpetljivo poslušal veseli pogovor, naslonjen na ognjišče, kjer so kuhali mati večerjo.

Tudi pri večerji ga niso oče dosti pogledali. Tudi drugi dan malo in tako dolgo časa naprej. Klicali so vedno le Miciko in so venomer nji naročali, kar so potrebovali. Micika pa je rada in urno storila, kar so ji veleli, ker je dobro poznala očeta in vedela, da imajo oče radi tistega, komur vedno kaj velijo; onega pa, ki ga puste pri miru, pa ne marajo.

Upamo, da bo Vikca ta kazen (prav nič huda za telo, pač pa za nepokvarjeno otročje srce) izpreobrnila, in da se bo kmalu slišalo pri Poličarjevih: „Vikec pojdi sem! Vikec nesi tja! Vikec, po tobak pojdeš.“ In tako dalje.

Ferd. Gregorec.

Cigani so tu!

(Sličica iz naše vasi. — Spisal Selján.)

pozmem poletju je bilo. Nekaj dni sèm je neprenehoma deževalo. No, danes pa je napočil krasen dan, kakor so le poletni dnevi po dežju.

Na konci vasi za Topolščakovim kozolcem smo „bílí svinjko“. Skoraj vsi iz našega konca: Korenova oba, Tone in Francek, Topolščakov Jožek, jaz in moj mlajši bratec Tinček. Upili smo kakor mešetarjí ter se drvili za „svinjko“.

Topolščakov Jožek pa se je pri igri razvnel in je enkrat le prehudo udrihnil po „svinjki“. Reklo je resk! in palica je bila na dvoje. No, pa Jožkova bistra glavica ni dolgo pomišljala. Posegel je v žep po lep rdeč pipec, — še lani mu ga je bil Miklavž prinesel — pa je stekel do leskovega grma, ki je rasel pri cesti tam na ovinku. Iskal je nove palice.

Mi smo pa medtem nadaljevali igro. Pa kar jo prisopiha Jožek s klobukom v roki pa zakrči na vse grlo: „Bežimo, bežimo, cigani gredó! Tam za ovinkom so?“ —

Vsi smo uprli oči tjakaj. Strah in groza! Rujave, razcapane postave so se pokazale na ovinku, kakor bi bile zrastle iz zemlje. Naprej je stopal velik možak, rujavega obraza in dolgih črnih las, pa vlekel za gobec čudno žival, vpreženo v voziček. Za njim pa se je drvila cela drhal moških, ženskih in otrok.

Kri nam je zastala po žilah. Palice so nam kar same popadale iz rok. „Joj, bežimo, bežimo!“ je nekdo viknil, in vsi hkrati smo jo pcedili proti vasi Eden je drvil bolj kot drugi. Nihče ni maral biti zadnji.

„Za božjo voljo, kaj pa vendar je?“ so vprašali Korenova mati, ko smo pridrvili do njihove hiše, ki je bila najbližja.

„Cigani so tu, cigani! Tam za Topolščakovim kozolcem so se ustavili“, smo hiteli vsi vprek ter komaj sopli od upehanosti.

„Oh, ali je treba za to tako vpiti in vreščati, kakor bi vas kdo na meh drl? Saj vas ne bodo požrli!“ so se smejali Korenova mati. — „Lej ga, Francek, kje imaš pa klobuk?“ so vprašali svojega najmlajšega.

„Z glave mi je padel, ko sem tekel“, se začmeri jokavi Francek. „Nič več ga ne bom dobil; najbrže ga je že pobral cigan.“ Francek spet zastoka in potegne z rokavom pod nosom.

„Le vsi skupaj nazaj in klobuk poiščite!“ ukažejo mati. „Nikar se ne bojte ciganov; nikomur ne store nič hudega!“

„Oh, mama, jaz že ne grem! Ciganov se bojim, pa tiste grde živali, ki jim je peljala voziček“, se prvi oglasi Francek. Milo se mu stori, ko se spomni, da ima morebiti že kak ciganček njegov klobuk.

„Kakšna žival pa je?“ vprašajo mati.

„Čudna, da nikoli tega. Velika je kakor tele in neznansko dolga ušesa ima“, se oglasi naš Tine.

„Pa rep ima tak kakor tele. Jaz sem jo videl prav od blizu“, pristavi Topolščakov.

„Najbrže je velik pes, tak, kakor ga je imel zadnjič tisti piskrovez“, pravijo Korenka.

„Pes že ni!“ odvrne Jožek. — „Psa bi poznal. Nekje sem pa vendar že videl tako žival, pa ne vem, ali živo, ali naslikano. — Aha, že vem. V tistih bukvah, ki so notri naslikane vse živali, v tistih bukvah, ki jih ima Pečarjev Janez, tisti, ki v Ljubljani hodi v šolo. Veste, kaj je tista žival?“

„Kaj!“ se oglasimo vsi hkrati.

„Osel je, pa nič družega“, se odreže Jožek.

„Oh, saj bo! Tak je osel! Tak je osel!“ pritrdijo za Jožkom Korenka.

„Mama, ali je osel hud?“ vpraša boječi Francek.

„Beži, beži, kaj bo hud. Zaradi njega greš lahko brez skrbi po klobuk.“ —

„Pa se tudi ciganov bojim“, se spet skisa Francek.

„Jaz se jih tudi“, pravi Jožek, in za njim pritrdimo vsi drugi.

„Pa pojdi hlapca prosit, ki je tam pri podu, naj gre s teboj, da boš vsaj klobuk dobil nazaj“, ukažejo Korenka in odidejo v hišo.

Šli smo prosit hlapca Martinka, naj gre z nami. Vsi bi si bili radi ogledali cigane nekoliko bliže. Ves strah nas je minil pred cigani, ko smo pod varstvom močnega Martinka korakali proti ciganom. Francek je srečno našel svoj klobuk tam, kjer mu je bil padel z glave. — Ko smo se potem vračali proti domu, smo imeli že toliko poguma, da smo vpili na cigane: „Cigani — ljudji, cigani — ljudji!“

Cigani pa se niso zmenili za naše upitje, ampak so mirno razpenjali šotor ter kurili ogenj za kosilo.

* * *

Popoldne tistega dne so Korenova mati obešali perilo na vrtu pred hišo. Kar se pomoli sem izza ograje rujav ženski obraz. Bila je ciganka. Na hrbtu je imela, kakor v vreči, otroka, ki se mu je le črna glavica z rujavim obrazom in svetlimi očmi videla iz cunj.

„Dober dan, majka!“ pozdravi ciganka s hripavim glasom.

„Bog daj dober dan!“ odvrnejo Korenka.

„Lepo vas prosim, majka, dajte, dajte kruhka za tegale malega! Že več dni ni revše videlo skorjice!“ zaprosi ciganka. Korenova mati so bili usmiljenega srca. Stopili so v hišo ter prinesli tak kos hruha, kakor ga odrežejo le hlapcu, kadar gre v hosto napravljat drva.

„Bog vam povrni stokrat, majka! Oh, ali bi mi dali še malo sala ali masla? Večerje nimam s čim zabeliti. Lepo vas prosim, majka! Vam bom za plačilo prorokovala in napovedala srečo, če hočete!“ spet zamoledova ciganka.

Korenko je res imelo, da bi poizkusila, če ciganka res kaj ugame. Slišala je že toliko praviti o tem.

„Naj bó, kar hoče; saj vem, da nič ne vé, a poizkusim vseeno“, si je rekla. Radovednost jo je premagala, in odšla je v vežo po masti.

Ciganka pa je tačas z bistrim očesom premotrila vso okolico Korenove hiše. Njene oči so se poželjivo ustavile na kurniku, ki je stal v odprtí drvarnici poleg h še. V njem je bila lepa grahasta kokoš.

Ta kokoš je bila veselje Korenke. Dobila jo je od svojega brata za god. Nesla je v celi vasi najdebelejša jajca. Vsi vaščani so hodili h Korenovim ponje, da so jih dajali valit kokljam. Večkrat so rekli Korenova mati, da ne dajo te kokoške za vse nič od hiše. Včeraj pa je najbrže kaj vročega pojedla. Naredila se ji je pika na jeziku. Ker ni mogla jesti, se je Korenka že bala, da ji pogine. Danes dopoldne pa ji je zdrla piko z jezika ter jo zaprla v kurnik, da se popolnoma pozdravi.

Na tej kokoši so se torej ustavile oči cigankine. Zadovoljno je mlasknila z jezikom: „Oh, ta je pa lepa! To bi bila večerja!“

„Tukaj imaš masti“, se oglasi Korenka ter zmoti ciganko v njenih mislih. „Ná, pa prerokuj!“ je dostavila gospodinja bolj tiho ter se ozrla okrog, če je morebiti kdo ne opazuje.

Ciganka je vzela njeno roko v svojo ter ji pričela prorokovati dolgo življenje, srečo, bogastvo in vse najbolje. Nazadnje pa je dostavila: „Kmalu vas zadene majhna nesreča, pa nikar ne bodite radi nje preveč žalostni.“

Nato se je še enkrat zahvalila ciganka za ljubi kruh in za lepo mast ter odšla.

* * *

Drugo jutro, ko so Korenova mati sklicali skupaj kokoši ter jim nametali zrnja, so se spomnili tudi svoje grahaste ljubljenske. Šli so v drvarnico, da bi tudi njej natresli zrnja. Toda — toda — lepe kokoši ni bilo nikjer!

„Kje je grahasta kokoš?“ so vprašali hlapca, deklo, očeta, vse domače po vrsti. Toda nihče je ni videl nikjer. Da, včeraj je bila v kurniku, — a danes je ni nikjer! Preiskali so vsak kotiček, — vse zastonj.

Korenka je začela misliti, kam bi bila prešla kokoš. „Nekdo jo je moral ukrasti“, je končno uganila. Spomnila se je ciganke in njenega prorokovanja.

„Kaj, ko bi jo bila ona ukradla?“ je ugibala Korenka podrobneje. „Nihče drugi kot ciganka“, je prepričano zatrčila.

Tedaj se je spomnila, kako so ciganki med prerokovanjem vedno uhajale oči proti drvarnici. Poklicala je svojega moža ter mu povedala o vsem dogodku s tisto ciganko. Tedaj pa so oče Koren prasnili v smeh ter dejali: „Vidiš, ciganka pa le nekaj vé! Dobro ti je prorokovala! Pa še masti si ji dala, da si je lažje spekla kokoš.“

Hudo je bilo Korenki za kokošjo, da nikoli tega. Poklicala je hlapca Martina, naj gre gledat k ciganom; mogoče je še niso zaklali — njene ljube grahovke.

Martin se je vrnil kmalu, pa praznih rok, toda z naznanilom :

„Kokoši ni, ciganov tudi ne! Jutro jih je prineslo, noč jih je vzela.“

Ker pa ciganka ni samo Korenki prorokovala, ampak so bile tudi njene sosede radovedne ter so hotele zvedeti srečo, je ciganka tudi njim prorokovala, da jih bo majhna nesreča zadela. In res jih je: tej je izginila svilena ruta, oni pleče izpod strehe, tretji zopet kaj družega.

To vam povem: toliko odkritosrčnega smeha in toliko prikrite jeze še ni bilo v naši vasi, kakor tiste dni.

Otroci smo se pa le še en čas bali ciganov, ker smo bili prepričani, da ne kradejo samo kokoši, rut, plečet . . ., ampak tudi otroke. No, pa v naši vasi tistopot nobenemu niso prišli do živega. Bili smo presodnih glav in urnih nog. Zato nas niso mogli. Nekaj le pomaga, če se človek ogne v pravem času. — —

Dva osla.

Osla sta vozila skupaj v mesto blago svojih gospodarjev. Starejši je imel težek voz in se je komaj premikal. Mlajši pa je imel polovico manj naloženega, dasiravno je bil močnejši kot njegov tovariš.

Med potjo opazita osla, da sta gospodarja zaspala na vozu.

Mlajši osel reče: „Voziva prav počasi, da se ne utrudiva. Gospodarja spita in ne bosta opazila ničesar.“

„Ne, tovariš“, reče starejši. „Če hitreje prideva do mesta, prej bova prosta.“

Mlajšemu pa ni ugajala ta misel, zato zaostane za svojim tovarišem. Vedno počasneje vozi in se smeje starejšemu tovarišu, ki se je že izgubil v daljavi.

Zdajci se zbudi gospodar na vozu mlajšega osla. Ko vidi, da je zaostala njegova žival, poči in udari z bičem po nji. — Osel prestopi malo hitreje. A to gospodarju še ni zadoščalo; priganja osla in natepa, da mora steči . . .

Ves poten doteče pri mestu starejšega tovariša. Ta ga vpraša: „Zakaj si pa tako poten in utrujen, tovariš? Saj si vendar počasi vozil, ne?“

Mlajši osorno pogleda tovariša in vozi spet dalje poleg njega. A hitra vožnja ga je vendar toliko utrudila, da je komaj dohajal starca, ki je še vedno enakomerno korakal in se je prav malo utrudil na dolgi poti.

Vztrajnost delo lajša ti,
A lenoba ga teži.

Slavko Slavič.

Komarjeva smrt.

Ni bilo davno tega:
Komar se z muho skrega.

Da! — bilo je ob kresi,
In to pri nekem plesí.
Komar obul okorne,
Nerodne si je škornje,
Udaril pa presneto
Hudó je muho v peto.
Spusti komarja muha
In jezno vanj zapuha:
„Komar, nerodnost, čaki,
Po grešni dam ti dlakí!“
In vrže mu poleno
Debelo tja v koleno. — —
„Ti se manír priučí!“
Pa dá mu še po buči,
Da krvca je nemila
Kot v turški vojski lila. — —

Potr in v smrtnem strahu
Komar je ležal v prahu:
Ubit bi bil na mestí,
Da niso drugi zvesti
Spodili besno muho —
Njegà pa deli v rjuho.

Napregli Slinomolža,
Junaškega so polža,
Zavlekli so bolnika,
Komarja, do zdravnika.
Zdravnik, ta dolgo Bradar,
Sloviten bil je padar,
Tam v mestu Starideži
Je bival v gosti mreži.

Baš šel je od obeda,
Ko izprevod ugleda;

Očala brž natakne,
Učeno se zamakne,
Ponosno se pogladi,
Po dolgi sivi bradi.
Odzdravi došlim suho,
Ko dejo predenj rjuho —
Odrnejo bolnika,
Ki žge ga bôl velika.
In padar tiplje, gleda,
K učenim bukvam seda,
Nad bolnim spet posluša,
Če ni ušla mu duša.
Komarjevi se koži
Nazadnje bliža z nôži,
Komarja „gori“ deva,
Pregleda vse mu čeva;
Še prsi mu razporje:
Ko vanje mu pogleda,
Zamišljen k bukvam seda,
In reče padar-vedež:
„Ti star si mnogojedež,
Si muh hrbte obiral,
Prehlastno jed požiral,
Pa kost se je uprla,
Zastala sred ti grla;
In s to kostjo si v golti
Zaripljen ves po polti,
Ker več ne moreš jesti,
Umri kar tu na mestí,
To je moj svet najbolji,
Čprav ti ni po volji.“ — —
In padar se pogladi
Po dolgi sivi bradi,
Komarček pa zastoče,
Zastoče in zajoče,
Na rjuho spet omahne,
Skriví se in izdahne.

Vneslav.

Domači svetovalci.

Yprašal je neki gospodar svojega soseda: „Ljubi moj, kako neki delate, da vaše gospodarstvo tako napreduje, in vendar ne vidimo nič posebnega truda pri vas. Saj mi drugi tudi delamo in se trudimo noč in dan; skrbni in varčni smo, kolikor moremo, pa vendar si ne moremo nič opomoči.“

Sosed mu odgovori: „Ne vem, kako je to. Morda so moji troji domači svetovalci, katerim se imam zahvaliti za vse, kar imam.“

„Vaši domači svetovalci?“ vpraša sosed začudeno „Kateri pa so?“

„Pes, petelin in mačka.“

„Kaj se norčujete?“

„Resnico govorim, gotovo! Domači pes laja, kadar se prikrade kak sovražnik; to me opominja: pazi gospodar, kaj se godi v hiši in okoli nje. Petelin poje, ko se dan zaznava; to me opominja: na noge, pa delat! Mačka pa se liže in čedi, in to me spet spominja: bliža se ti ljub gost, pogrni mizo in postreži mu!“

„Vem, vem, ljubi sosed, kaj hočete s tem reči. Kaj ne, tri stvari so potrebne, da se gospodarstvu opomore: skrbnost povsod in delavnost vsak dan, pa prijaznost do vseh, ki nam dobro hočejo in dobro storé.“

S. S.

Koristna zabava.

(VI. Akustika.)

• Danes bi te rad naučil neko jako zabavno umetnost, ki je, kolikor jaz vem, le malo znana po naših krajih, namreč „pískanje na pero“, ali kakor tudi pravijo „pískanje na hruškovo pero“. Do zdaj poznam samo tri, ki znajo dobro to umetnost.

Št. 10.

Ako se hočeš naučiti to godbo, ravnaj tako-le. Odtргaj si na drevesu ali kaki drugi rastlini list, ki je usnjato gladek, ne premehek, pa tudi ne pretrd, z gladkim (nezobčastim), ovalnim robom. Najbolj ugaja hruškov list, pa dá se porabiti tudi vsak drugi, ki ima poprej omenjene lastnosti. Ovalno zaokroženi rob lista primi s štirimi prsti tako, da je napet in nekoliko žlebčasto privihan. (Slika 10, št. 1.) Tako napetega deni med ustnice; vzbokli del

je obrnjen navzgor in sega z robom nekako do polovice zgornje ustnice; čez ta vzboklo privihani rob moraš pihati, kakor bi hotel žvižgati. (Št. 2.)

Najtežje je izvabiti prvi glas. Zato je treba večkrat poizkušati. Ko se ti pa posreči, da list dá neki glas, potem je vse drugo hitro naučeno, ker se tu dajo melodije enako piskati kakor z žvižganjem. Glas namreč nastaja s tem, da se spravi list v primerno tresenje, kakor zahteva akustika. Za višje glasove se rabijo tanjši listi, za nižje pa krepkejši. Kdor je že bolj vajen, lahko napne in drži list tudi z dvema prstoma (št. 3), ali ga celo tako spretno drži z ustmi, da ga ni treba nič podpirati z roko.

Toliko se dá z besedo dopovedati. Komur to ne zadostuje, naj naprosi koga, ki že zna, da mu pokaže.

Spominčice.

X.

Pošteno živeti ni lehkó.
Zato jih mnogo, mnogo pade:
Mehkužnost, postópanje, to in to —
kritira jih v strasti in razvade.

Kdor hoče, da zmago si priborí:
Napenjati mora naravne sile
In sklepati z njimi nebeške moči,
Da bodo junaško mu voljo krepile

Internus.

Preizkušnja iz raznih predmetov.

X. Iz slovnice: Zakaj je težka Janežič-Sketova slovnica?

XI. Iz zemljepisja: a) Kje je tisti kraj, kjer je nad sto hiš, pa vendar ni ne mesto, ne trg, ne vas? — b) Kje je najbolj nezdrav kraj?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev šaljivih vprašanj v št. 7.

VIII. a) **Hočejo se ogreti; a ko bi pridneje delali, bi jih delo ogrelo.**

Prav so rešili: Josin Mara, učenka II. vадn. razreda v Ljubljani; S. Neuwirth in S. Ligvorija v Repnjah; Zupančič Francka, Rihteršič Fani, Kene Zinka, Kogoj Gelči, Peterlin Marica, Udovč Mici, Zupanec Polonica,

Zaje Zofi, Gröbner Tilči, Ferenčak Bogdana, Smolnikar Hedviga, Vrhunc Radica, Siegmund Pavla, Luschützky Julči. Dolenc Ivanka, Verbie Lojzi, Košmelj Minka, Kokalj Dora, Spreitzer Mici, Kaplja Roza. Jurca Ivanka, Javoršek Dorica, Deleja Cirila, Lesar Franja, Vrtačnik Fani, Urh Pepica, učenke VIII. razreda; Trtnik Alma in Olga, učenki IV. razreda Lichtenurničnega zavoda v Ljubljani; Jureš Alojzija in Schweiger Marica, učitelj. kandid. I. letnika pri čč. šolskih sestrah v Mariboru.

VIII. b) **Kadar stojé vsa druga kolesa.**

IX. a) **Zvonovi, ker so najvišji.**

Prav so rešili: Josin Mara, učenka II. vадn. razreda v Ljubljani; Štelcar Josip, sluga kn. šk. pisarne v Mariboru; Balaškovič Vekoslav v Župetincih pri Sv. Antonu v Slov. goricah; Klavžer Blaž v Mariboru.

IX. b) **Zato, ker je kor višje nego prostor pred altarjem.**

Prav so rešili: Josin Mara, učenka II. vадn. razreda v Ljubljani; Štelcar Josip, sluga kn. šk. pisarne v Mariboru; S. Neuwirth in S. Ligvorija v Repnjah; Bende Roman, dijak I. gimn. razreda v Mariboru; Jureš Alojzija in Schweiger Marica, učitelj. kandid. I. letnika pri čč. šol. sestrah v Mariboru; Zupančič Francka in druge učenke Lichtenurničnega zavoda v Ljubljani, kakor zgoraj (VIII. a¹); Balaškovič Vekoslav v Župetincih pri Sv. Antonu v Slov. goricah; Klavžer Blaž v Mariboru; Vizjak Štefka, učenka v Ljubečni.

Na vsa vprašanja so prav odgovorile: Ojstriš Cenka in Pepca, učenki v Ljubljani; Jerman Marica, učenka v Krškem.¹⁾

¹⁾ Zadnjič sta po pomoti izostala rešitelja obeh vprašanj: Fon Ivo, učenec in Fon Emilija, učenka v Celju.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h

— Uredništvo in upravníštvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.
